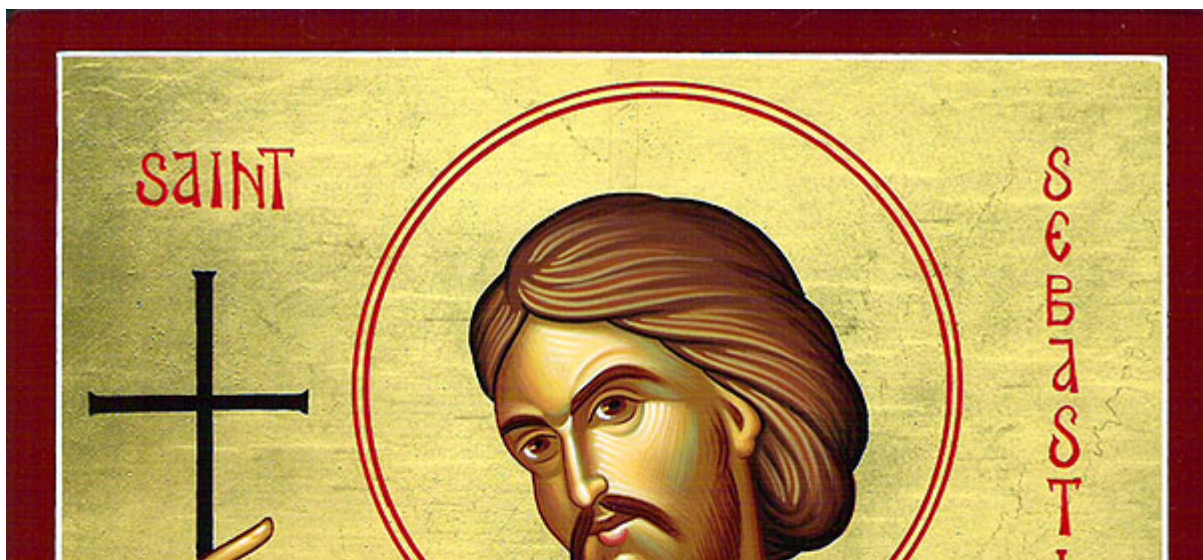

Ο Άγιος Σεβαστιανός προστάτης των ασθενών που έχουν πολιομυελίτιδα, του αθλήματος της τοξοβολίας και διώκτης των επιδημιών.

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Συναξαριακές Μορφές](#)

Αρχιμανδρίτου Δημητρίου Καββαδία

Πληροφορίες για τον Άγιο Σεβαστιανό λαμβάνουμε από το «Εκκλησιαστικό Ημερολόγιο» του έτους 354 και στο οποίο αναφέρονται το όνομα, το μαρτύριο και ο τόπος ταφής του. Στα τέλη του 4ου αι. ο Άγιος Αμβρόσιος Μεδιολάνων στον 118ο ψαλμό του μνημονεύει το όνομα του Αγίου κάνοντας ιδιαίτερο λόγο για την πατρίδα του τα Μεδιόλανα. Το έτος 440 επί Πάπα Σίξτου Γ' συνεγράφη το *passio* (=πάθος, μαρτύριο) του Αγίου Σεβαστιανού με αρκετές λεπτομέρειες ενώ τον 10ο μόλις αιώνα ο Όσιος Συμεών ο Μεταφράστης οριστικοποίησε στο έργο του το κείμενο του βίου του Αγίου.

Ο Άγιος Σεβαστιανός ήταν γόνος επιφανούς ρωμαϊκής οικογενείας με υψηλή καταγωγή που τα μέλη της απολάμβαναν μεγάλη δόξα. Γεννήθηκε στην Ναρβόννη αλλά μεγάλωσε στα Μεδιόλανα• τόπος δράσης του όμως υπήρξε η πολύβοη πόλη της Ρώμης. Ήταν τα χρόνια που την αυτοκρατορία διοικούσαν οι χριστιανομάχοι Μαξιμιανός και Διοκλητιανός (τέλη 3ου - αρχές 4ου αι.). Ο προκάτοχός τους Καρίνος αναγνωρίζοντας την αξία και τα προσόντα του τον είχε διορίσει στρατηγό της πραιτωριανής φρουράς. Την ίδια περίοδο ήλθε σε επαφή με χριστιανούς από τους οποίους κατηχήθηκε και βαπτίσθηκε. Με ιδιαίτερο ζήλο άρχισε να διαδίδει τον λόγο του Θεού και χρησιμοποιώντας το αξίωμά του έμπαινε ανενόχλητος στις φυλακές όπου εκρατούντο και εβασανίζοντο οι χριστιανοί. Τους τόνωνε στην πίστη και τους παρηγορούσε ώστε να μην φοβούνται τον μαρτυρικό θάνατο διότι έτσι θα εξαγόραζαν την σωτηρία της αθάνατης ψυχής τους. Ανεδείχθη λοιπόν σε ιεραπόστολο των φυλακών καθ'όσον πολλοί εστηρίχθησαν στον αγώνα τους μέχρι τέλους και έτσι έλαβαν τον μαρτυρικό στέφανο.

Κατ'εκείνο τον καιρό ευρίσκοντο φυλακισμένοι και οι κοινωνικά επιφανείς Μάρκος και Μαρκελλίνος οι οποίοι δεν υπέκυψαν στις παρακλήσεις των ειδωλολατρών συγγενών τους να θυσιάσουν στα είδωλα για να γλυτώσουν την ζωή τους. Και αυτό γιατί καρποφόρησε στην ψυχή τους η διδαχή του Αγίου Σεβαστιανού που τους μίλησε για την αιώνια δόξα των μαρτύρων. Την ίδια σωτήρια επιρροή άσκησε και στους συγγενείς τους Τρανκουϊλίνο και Μαρκία που ασπάστηκαν τον χριστιανισμό αφού τους θεράπευσε ο Άγιος από λοιμώδη ασθένεια. Στον χριστιανισμό άγρευσε και τον αξιωματούχο Νικόστρατο με την κωφάλαλη σύζυγό του Ζωή που θεράπευσε σημειώνοντας στα χείλη της τον τύπο του Τιμίου Σταυρού. Αυτοί προσηλύτισαν τον κομενταρήσιο Κλαύδιο και πλήθος άλλων που κατήχησε ο Άγιος Σεβαστιανός και εβάπτισε ο ιερέας Πολύκαρπος. Κατ'εκείνη την ημέρα έλαβαν την σφραγίδα του βαπτίσματος 68 άτομα. Ενισχυμένοι από το Άγιο Πνεύμα οι μάρτυρες δια των λόγων του Τρανκουϊλίνου έκαναν χριστιανό και τον ύπατο Χρωμάτιο που είχε διατάξει την θανάτωσή τους. Το ίδιο έγινε και με τον γιο του

Τιβούρτιο ο οποίος έβαλε σαν όρο για την μεταστροφή τους, την θεραπεία του πατέρα του από ασθένεια που έπληξε τα πόδια και συντελούσε στην ολική παραλυσία του. Αμέσως μετά την θεραπεία του Χρωματίου από τον Άγιο Σεβαστιανό ο Τιβούρτιος πίστευσε και βαπτίσθηκε μαζί με τον πατέρα του και αρκετούς οικείους του.

Ο Αρχιεπίσκοπος Ρώμης Γάιος σαν έμαθε τα ευχάριστα νέα για την οικογένεια του υπάτου έσπευσε να επισκεφθεί τους μάρτυρες για να τους τονώσει επειδή το μαρτύριο ήταν αναπόφευκτο καθώς άλλοι αξιωματούχοι θα λάμβαναν την θέση τους. Με την καθοδήγησή του οι μάρτυρες χωρίσθηκαν σε δύο συνοδείες με αρχηγούς τον Σεβαστιανό και τον Πολύκαρπο. Οι πρώτοι θα μαρτυρούσαν και οι δεύτεροι θα φυγαδεύονταν μακριά για να συνεχίσουν την ιεραποστολική εργασία. Από την συνοδεία του Αγίου Σεβαστιανού οι Μάρκος και Μαρκελλίνος χειροτονήθηκαν διάκονοι και ο Τρανκουϊλίνος πρεσβύτερος. Στηρίζοντας πνευματικά τους άλλους, νηστεύοντας, προσευχόμενοι και ψάλλοντας ανέμεναν την στιγμή του μαρτυρικού τους τέλους με αμείωτη πίστη.

Ο Διοκλητιανός διψούσε για αίμα και σύντομα έδωσε την εντολή για την θανάτωση των μαρτύρων. Την Αγία Ζωή την συνέλαβαν καθώς έσπευδε να εκκλησιασθεί και την κρέμασαν ανάποδα πάνω από αναμμένη φωτιά μέχρι που πέθανε από ασφυξία και την έριξαν στον Τίβερη. Ο πρεσβύτερος Τρανκουϊλίνος ετελειώθη με λιθοβολισμό και τον έριξαν στον ποταμό. Οι Νικόστρατος και Κλαύδιος εθανατώθηκαν με ραβδισμούς καθώς έψαχναν τα σώματα των άλλων μαρτύρων στο ποτάμι. Τον Τιβούρτιο αφού τον ξάπλωσαν σε αναμμένα κάρβουνα, τον αποκεφάλισαν. Τον Κάστουλο που παρείχε καταφύγιο στους μάρτυρες τον έθαψαν ζωντανό και τους Μάρκο και Μαρκελλίνο τους λόγχευσαν έως θανάτου.

Τελευταίος στο μαρτύριο οδηγήθηκε ο Άγιος Σεβαστιανός αφού απολογήθηκε ενώπιον του αυτοκράτορα και του ηγεμόνα. Πλήθος κόσμου τον συνόδευσε στον τόπο εκτελέσεώς του. Τον έδεσαν σε στύλο ή δένδρο και άρχισαν τοξότες να τον τοξεύουν μέχρι που το σώμα του από τα πολλά βέλη άρχισε να θυμίζει ακανθόχοιρο. Αιμόφυρτο τον εγκατέλειψαν, νομίζοντας ότι ήταν νεκρός.

Την νύχτα όμως η χριστιανή Ειρήνη, χήρα του μάρτυρα Καστούλου πλησίασε με θάρρος τον τόπο του μαρτυρίου με σκοπό να κηδεύσει το λείψανο του Αγίου. Τον βρήκε ζωντανό όμως και τον πήρε στο σπίτι της για να τον περιθάψει. Εκεί με τις φροντίδες της και την ιαματική χάρη του Ιησού Χριστού γιατρεύτηκε πλήρως. Μάταια η Ειρήνη προσπαθούσε να τον κρύψει από τους ειδωλολάτρες και αυτό γιατί ο Άγιος λαχταρούσε να αποκτήσει τον μαρτυρικό στέφανο. Όταν κάποτε έμαθε ότι ο Διοκλητιανός θα εισήρχετο στον ναό του Ηρακλέους για προσευχή, παρουσιάστηκε με θάρρος και τόλμη μπροστά του.

Τότε ο Διοκλητιανός διέταξε να οδηγήσουν τον Σεβαστιανό στον Ιππόδρομο του Παλατίνου και να τον χτυπήσουν έως θανάτου με ρόπαλα. Η εντολή εξετελέσθη μέχρι που καταξεσχίσθηκε το σώμα του. Οι δε δήμιοι σήκωσαν το λείψανό του και με αυτοκρατορική εντολή το πέταξαν σε έναν από τους υπόνομους της πόλεως γνωστό με το όνομα Cloaca Massima. Όμως την νύκτα ο Άγιος παρουσιάστηκε στον ύπνο της πλούσιας χριστιανής Λουκίνας και της έδωσε εντολή να ανασύρει το σκήνωμά του από τον υπόνομο και να το θάψει με τιμές «στην κρύπτη πλησίον των ποδών των Αποστόλων».

Η Λουκίνα έσπευσε αμέσως να πραγματοποιήσει την εντολή του Αγίου και ανέσυρε το λείψανο από τα νερά του καναλιού Euripus Agrippae. Με ευλάβεια συνέστειλε τον ιερό θησαυρό και αφού περιποιήθηκε το λείψανο το έθαψε με τιμές στην κατακόμβη ενταφιασμού των πρωτοκορυφαίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

Πλησίον του τάφου έμεινε τριάντα ημέρες και μετά το διάταγμα της ανεξιθρησκείας μετέτρεψε το σπίτι της σε ιερό φροντιστήριο υποδεχόμενη τους προσκυνητές και διηγούμενη τα θαύματα του Αγίου Σεβαστιανού.

Τα Ιερά Λείψανα του Αγίου Σεβαστιανού

Ο Άγιος Σεβαστιανός υπήρξε από τους πλέον λαοφιλείς Αγίους της πρώτης Εκκλησίας της Ρώμης. Γι' αυτό ο Άγιος Βασιλεύς, ο Μέγας Κωνσταντίνος, επί Πάπα Ρώμης Ιουλίου Α' επάνω από την κατακόμβη και τον τάφο του Αγίου έφτιαξε μεγαλόπρεπη Βασιλική υπό την ονομασία Ecclesia Apostolorum. Όταν όμως Πάπας έγινε ο Μέγας Γρηγόριος (590-604), η ιστορική αυτή εκκλησία ονομάστηκε «Βασιλική του Αγίου Σεβαστιανού» εις ανάμνησιν των πολλών θαυμάτων του Αγίου και ο Άγιος ονομάστηκε από τον ίδιο Πάπα « τρίτος προστάτης της Ρώμης » μετά τους Αποστόλους Πέτρο και Παύλο και τρίτος ανάμεσα στους επτά υπέρμαχους της Εκκλησίας. Έτσι σταδιακά η τιμή του Αγίου Σεβαστιανού από την Ρώμη εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο.

Το έτος 826 επί Πάπα Ευγενίου Β' τα Άγια λείψανα μεταφέρθηκαν από την

Κατακόμβη σε περίλαμπρη θέση όπου παρέμειναν μέχρι το 1218 οπότε επί Πάπα Ονωρίου Γ΄ τα ιερά λείψανα (εκτός από την Αγία Κάρα) μεταφέρθηκαν πίσω και τοποθετήθηκαν στην Βασιλική του Αγίου. Το έτος μάλιστα 1672 ο Καρδινάλιος Φραντζέσκο Μπαρμπερίνι έδωσε εντολή και τοποθετήθηκε το υπέροχο άγαλμα «ο Άγιος Σεβαστιανός νεκρός» που φιλοτέχνησε ο Giuseppe Georgetti πάνω από την λειψανοθήκη του Αγίου.

Τα ιερά του λείψανα μέχρι σήμερα ευρίσκονται και προσκυνούνται στην ίδια Εκκλησία.

Η τιμία του κάρα όμως φυλάσσεται στο παρεκκλήσιο των τεσσάρων εστεμμένων Μαρτύρων της Ρώμης.

Επίσης τεμάχια λειψάνων του φυλάσσονται στον Ιερό Ναό του Αγίου Medard στην Soissons στην Γαλλία.

Η τιμή προς τον Άγιο Σεβαστιανό.

Κατ'αρχάς το όνομα του Αγίου Σεβαστιανού είναι μεικτό δηλαδή και Ελληνικό και Λατινικό. Το όνομα Σεβαστός που δηλώνει τον αξιοσέβαστο άνθρωπο είναι Ελληνικό όπως ελληνικό όνομα έφεραν οι τρεις συμμαρτυρήσαντες με τον Άγιο Ζωή, Νικόστρατος και Κάστωρ (ή Κάστουλος, οπότε είναι λατινικό). Έχει όμως το όνομα και την λατινική κατάληξη -ιανός.

Στην Δυτική Εκκλησία η μνήμη του τελείται την 20η Ιανουαρίου που είναι και η ημέρα του μαρτυρίου του ενώ η Ανατολική την μετέφερε την 18η Δεκεμβρίου για άγνωστους προς τους ερευνητές λόγους. Στην Κωνσταντινούπολη μάλιστα γίνεται αναφορά για εορτή της ανακομιδής του Αγίου στις 27 Ιουνίου χωρίς άλλες πληροφορίες. Αυτό μπορεί να προέρχεται είτε από το Λατινικό Μαρτυρολόγιο είτε να σημαίνει μετακομιδή λειψάνων του Αγίου στην Βασιλεύουσα είτε να συνδέεται με την ανάβλυση του ομωνύμου Αγιάσματος κ.τ.λ.

Στην Δύση ο Άγιος τιμήθηκε ως *defensor Ecclesiae*, δηλαδή ως προστάτης και υπέρμαχος της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Πολλοί ναοί ανηγέρθησαν στην μνήμη του σ'όλη την ιταλική επικράτεια, οι οποίοι κοσμούνται με αποτμήματα των λειψάνων του.

Στην Ρώμη όπως προαναφέραμε υπάρχει κατακόμβη με το όνομά του πάνω από τον τάφο του (όπου και τα λείψανά του) καθώς και η Κωνσταντίνειος ομώνυμος Βασιλική ανακαινισμένη. Το όνομά του επίσης φέρουν η Πύλη του Αγίου Σεβαστιανού (Porta di San Sebastiano) και η σχετική Οδός (Via di Porta San Sebastiano).

Ιδιαιτέρως τιμάται στην πόλη Παβία επειδή την έσωσε από επιδημία. Πολλές πόλεις στην Ρωμαιοκαθολική Ευρώπη και την Λατινική Αμερική φέρουν το όνομα του Αγίου (Γαλλία, Ισπανία, Σαν Σαλβαδόρ κ.α.) όπως και ένα νησί στην Βραζιλία.

Επίσης θεωρείται και τιμάται ως διώκτης των επιδημιών και προστάτης των στρατιωτικών, των βουλευτών, των αθλητών, των σκοπευτών, των τοξοτών, των αγνών νέων, των υπαλλήλων γραφείων τελετών, των τραυματιοφορέων, των τροχονόμων, των αστυνομικών, όσων εμπορεύονται παλαιά σίδερα, των ταπετσήρηδων και όσων υποφέρουν από πολιομυελίτιδα.

Αμέτρητοι πίνακες του Αγίου στολίζουν ναούς, μουσεία και σπίτια. Οι πλέον ονομαστοί είναι του Pietro Perugino στο μουσείο της Νάντης και του Andrea Madegna στο μουσείο του Λούβρου. Πολλοί μουσικοσυνθέτες όπως ο Ντεμπυσσύ συνέθεσαν έργα προς τιμήν του.

Στην Ορθόδοξη Εκκλησία η Αγία του μορφή καθώς και το μαρτύριό του κοσμούν Ιερούς Ναούς και Μονές όπως τις Αθωνικές Μονές Σταυρονικήτα και Ιβήρων, τις Μετεωρικές Μονές Μεγάλου Μετεώρου, Βαρλαάμ, Ρουσάνου κ.τ.λ.

Μοναδικός ορθόδοξος ναός στην πατρίδα μας που φέρει το όνομά του ευρίσκεται στο Λινοπότι της Κω, εντός του στρατοπέδου «Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος» (282 Μ/Κ ΤΕ) ενώ Ρωμαιοκαθολική ενορία με ιστορικό ναό (19ος αι.) ευρίσκεται στην Άνω Σύρο της νήσου Σύρου.

Το όνομά του φέρουν με καμάρι μοναχοί και άγαμοι κληρικοί ενώ το γυναικείο όνομα Σεβαστιανή ή Σεβαστή παραπέμπει στις Άγιες Μάρτυρες της 7ης Ιουνίου και της 24ης Οκτωβρίου.

Στην Κωνσταντινούπολη ιδιαιτέρως τιμάται ο Άγιος Σεβαστιανός στο αγίασμα που φέρει το όνομά του και το οποίο ευρίσκεται παραπλεύρως του Ιερού Ναού του Αγίου Δημητρίου Σαρμασίκ.

Κατά τους πρό της αλώσεως αιώνες η μνήμη του Αγίου ετιμάτο με λαμπρότητα στην Βασιλεύουσα όπου πλήθος λαού έβρισκε «λύσιν» των ψυχικών και σωματικών τους αρρωστημάτων. Λόγω των καταστροφών της Πόλεως το αγίασμα κατεχώσθη

και αφανίσθηκε. Όμως ο Άγιος κατά τις αρχές του 19ου αι. εμφανίσθηκε εν οράματι σε κάποια γυναίκα και της υπέδειξε τον τόπο και την ύπαρξη του αγιάσματος.

Ευρίσκεται στην εσωτερική πλευρά των χερσαίων τειχών πλησίον της πύλης της Αδριανουπόλεως (Edirne Kari) από όπου άρχιζε η ιστορική οδός που οδηγούσε στην γνωστή πόλη της Θράκης. Από αυτή την πύλη εισήλθε ο Μωάμεθ ο Πορθητής κατά την Άλωση.

Σαρμασίκ λέγεται ο τόπος όπου και ο Ναός του Αγίου Δημητρίου. Σαρμασίκ τουρκιστί σημαίνει αναρριχώμενο φυτό, κισσός. Άλλοι (Δημήτριος Σκαρλάτος Βυζάντιος) θεωρούν ότι η λέξη προέρχεται από τον Μάγιστρο Αρμάτιο που ήκμασε επί αυτοκράτορος Ζήνωνος (5ος αι.) και από τον οποίο πήρε το όνομά της η παρακείμενη συνοικία «εν τοις Αρματίου» ή «τα Αρματίου». Στο Σαρμασίκ κτίστηκε το 1834 ο Ναός του Αγίου Δημητρίου επί των θεμελίων παλαιότερου ναού και παραπλεύρως αυτού ευρίσκεται το Ιερό Αγίασμα του Αγίου Σεβαστιανού στο οποίο εισέρχεται ο προσκυνητής από θύρα διανοιγμένη στο βόρειο κλίτος του ναού. Είναι ένα απέριττο δωμάτιο διαστάσεων 4Χ5 περίπου. Το αγίασμα αντλείται από πηγάδι και είναι παράδοξο ότι είναι ύδωρ υγιεινό και θαυματουργό εν αντιθέσει με το νερό της υδρεύσεως που είναι ακατάλληλο προς πόσιν.

Περί του Αγίου Σεβαστιανού σώζονται δύο *passiones*. Το ένα συνετάχθη τον 10ο αι. από τον Συμεών τον Μεταφράστη και ευρίσκεται στο J.P.Migne, PG, τ. 116, στ. 793-816. Στην υπάρχουσα ακολουθία του Αγίου στα Μηναία δημοσιεύεται κανόνας του Ιωσήφ του Υμνογράφου (9ος αι.), του οποίου η ακροστιχίδα είναι : «Θείον σέβας σοι Μάρτυς εμφρόνως νέμω• Ιωσήφ».

Κανόνας του Αγίου, ποίημα ανωνύμου, δημοσιεύεται στα *Analecta Hymnica Graeca* (*Canones Decembris*), Roma 1976 και φέρει ακροστιχίδα: «Σεβαστιανώ μάρτυρι πρέπει σέβας».

Κατά τα νεώτερα χρόνια Αναπλήρωση της Ακολουθίας του Αγίου Σεβαστιανού και Παρακλητικό Κανόνα (ο οποίος αναφέρεται στο θαυματουργό αγίασμα της Πόλεως) εις αυτόν συνέθεσε ο Όσιος Γέρων Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης ενώ ο Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Τατάρνης Ευρυτανίας, Αρχιμανδρίτης Δοσίθεος Κανέλλος, συνέθεσε την ακολουθία του Μικρού Εσπερινού ώστε ο Άγιος να τιμάται με πλήρη Ασματική Ακολουθία στην μνήμη του.

Από την Υμνολογία για τον Άγιο Σεβαστιανό

Απολυτίκιον.

Ήχος α'. Της ερήμου πολίτης.

Συγκλήτου σφαλλομένης παριδών τα συνέδρια, Σεβαστιανέ πανολβίαν, συναγείρεις συνέλευσιν, Μαρτύρων αληθώς πανευκλεών, συν σοι καταβαλόντων τον εχθρόν, μεθ'ών θείας συναυλίας αξιωθείς, φαιδρύνεις τους βοώντας σοι• δόξα τω δεδωκότι σοι ισχύν, δόξα τω σε στεφανώσαντι, δόξα τω ενεργούντι δια σου, πάσιν ιάματα.

Κοντάκιον.

Ήχος δ'. Ο υψωθείς εν τω Σταυρώ.

Της ευσεβείας διαπρέπων τω ζήλω, μαρτυρικόν συνασπισμόν συναγείρεις, ών εν τω μέσω ήστραψας ως άστρον φαινόν• όθεν και τοις βέλεσιν, οίς επρώθης το σώμα, του εχθρού κατέτρωσας, την καρδίαν καιρίως, Μεγαλομάρτυς Σεβαστιανέ• όθεν Χριστός σε, ενθέως εδόξασε.

Μεγαλυνάριον.

Βούλημα το θείον αποπληρών, βουλής ασεβούντων, απεμάκρυνας σεαυτόν, και συν Αθλοφόροις, Χριστώ, προσωκειώθης• ώ Σεβαστιανέ σε, όθεν δοξάζομεν.

Βιβλιογραφική Πηγή

Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, «Συναξαριστής των δώδεκα μηνών», τόμος δεύτερος, Νοέμβριος-Δεκέμβριος, Εκδόσεις Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 1998.

Βασιλοπούλου Χαραλάμπους, Αρχιμανδρίτου, «Ο Άγιος Σεβαστιανός», εκδόσεις Ορθόδοξος Τύπος, Βίοι Αγίων, Αθήναι.

Ευστρατιάδου Σωφρονίου Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως «Αγιολόγιον της Ορθοδόξου Εκκλησίας», Έκδοσις της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήναι 1955.

Μεταλληνού Δ. Γεωργίου, «Σεβαστιανός», εν Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαιδεία, τόμος δέκατος, Αθήναι 1965.

Λαγγή Ματθαίου, Αρχιμανδρίτου «Ο Μέγας Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας», τόμος Β', Μην Δεκέμβριος, Αθήναι 1979.

Μικραγιαννανίτου Γερασίμου, Μοναχού, «Νέος Ενιαύσιος Στέφανος», Άγιον Όρος, 2006.

Μολοττού Ζώτου, «Λεξικόν των Αγίων Πάντων της Ορθοδόξου Εκκλησίας», έν Αθήναις 1904.

Σιμωνοπετρίτου Μακαρίου, Ιερομονάχου, «Νέος Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας», Διασκευή εκ του Γαλλικού Ξενοφών Κομνηνός, τόμος τέταρτος, Δεκέμβριος, Ίνδικτος, Αθήναι 2008.

«Συναξάριον Κωνσταντινουπόλεως», (Delehaye Hippolyte, Propylaeum ad Acta Sanctorum, Novembris, Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae), Bruxellis 1902.

10) «Martyrologium Romanum».

11) Τασούλα Μανουήλ, «Ο Άγιος Σεβαστιανός», Αθήνα 1996.

12) Κανέλλου Δοσιθέου, Ηγουμένου Ι.Μ. Τατάρνης Ευρυτανίας (επιμέλεια), «Μαρτύριον Ιερά Ακολουθία πλήρης και Παρακλητικός Κανών του Αγίου ενδόξου Μεγαλομάρτυρος Σεβαστιανού και των συν αυτώ, ών η μνήμη τη ΙΗ' Δεκεμβρίου», Αθήναι 2001.

13) Συμεών του Μεταφραστού, «Μαρτύριον του Αγίου Σεβαστιανού», εν ΡG, τ.116, στ. 793-816.

14) Acta SS. Ιανουάριος ΙΙ, σ. 621-662.

15) BHG, ΙΙ (1957), σ. 236-237.

Φωτογραφίες

1) Giovanni Battista Ortolano: Ο Άγιος Σεβαστιανός μεταξύ των Αγίων Δημητρίου Θεσσαλονίκης και Ρόκκου, 1520.

2) Antonio del Pollaiuolo : Το μαρτύριο του Αγίου Σεβαστιανού, 15ος αι.

3) Vincenzo Forra : Άγιος Σεβαστιανός, 1489

4) Vincente Macip, Άγιος Σεβαστιανός, 1540-1545

5) Francois-Xavier Fabre, Η αγωνία του Αγίου Σεβαστιανού, 1789, Μουσείο Fabre, Montpellier.

6) Guercino, Ο Άγιος Σεβαστιανός και 2 Άγγελοι, 1617

7) Jacques Blanchard, Ο Άγιος Σεβαστιανός δέχεται τις περιποιήσεις της Αγίας

Ειρήνης και των βοηθών της, 1630-1638

8) Λειψανοθήκη περιέχουσα τμήμα της τιμίας κάρας του Αγίου Σεβαστιανού, Βασιλική Αγίου Πέτρου στο Βατικανό

9) Mito di Firacolo, Η Βρεφοκρατούσα Παναγία μεταξύ των Αγίων Ρόκκου και Σεβαστιανού, Ναός Αγίου Μάρτυρος Αντωνίου, Ronigo, Ιταλία, 1630

10) Pietro Paolo Vasta, Το δεύτερο μαρτύριο του Αγίου Σεβαστιανού, Ναός του Αγίου στο Acireale, 1732

11) Guercino, Η Αγία Ειρήνη καθαρίζει τον Άγιο Σεβαστιανό, 1619

12) Andrea Mantegna, Άγιος Σεβαστιανός, 1480, Μουσείο Λούβρου

13) Pietro Perugino, Άγιος Σεβαστιανός, 1478

14) Άγαλμα του Αγίου Σεβαστιανού, έργο του Antonio Giorgetti, 17ος αι., επί της σαρκοφάγου με τα λείψανα του Αγίου Σεβαστιανού στην ομώνυμη Βασιλική της Ρώμης